

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosionomi YAMK

2024

Anna Isotalo-Peltonen

Työntekijöiden kokemuksia vaikut- tavuuden mittauksesta lastensuoje- lun avohuollossa

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi YAMK

2024 | 39 sivua, 1 liitesivua

Anna Isotalo-Peltonen

Työntekijöiden kokemuksia vaikuttavuuden mittauksesta lastensuojelun avohuollossa

Opinnäytetyössä tarkastellaan työntekijöiden kokemuksia vaikuttavuuden mittareiden käyttöönotosta lastensuojelun avohuollon palveluissa. Profiamilla vaikuttavuuden mittaamista tehdään näyttöön perustuvan viitekehyksen kautta käyttämällä kolmea vaikuttavuuden mittaria, jotka mittaavat 1. lapsen hyvinvointia, 2. vanhemman toimintakykyä vanhemmuudessa sekä 3. asiakkaan ja työntekijän yhteistyösuhdetta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Menetelmänä käytettiin ryhmämuotoista teemahaastattelua, johon osallistui Profiamin moniammatillisen tiimin 22 työntekijää. Työntekijöiden kokemusten kerääminen antaa arvokasta tietoa siitä, miten organisaatio tasolla voidaan tukea vaikuttavuusmittauksen toteutumista ja juurruttaa sitä yhä vahvemmin osaksi toimintaprosesseja.

Tutkimus osoitti, että Profiamilla käytössä olevat vaikuttavuuden mittarit ovat toimivat ja laadukkaat. Mittarit ohjaavat työskentelyprosessia lapsen kasvun, kehityksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisiin asioihin ja antaa systemaattista tietoa työskentelyn aikana tapahtuvista muutoksista. Vaikuttavuuden arviointi systemaattisena osana työskentelyä tuo tasalaatuisuutta työskentelyihin sekä nostaa esiin asioita ja teemoja, jotka eivät muuten tulisi esiin. Se myös auttaa täsmentämään työskentelyn ajankohtaisia tavoitteita. Haasteena on, että vaikuttavuuden mittaaminen lisää paljon työtä, jota ei tehdä suoraan asiakkaan kanssa ja työryhmissä työn- ja vastuunjako vaikuttavuuden mittaamisen osalta ei ole vielä vakiintunut. Tulevaisuuden kannalta tärkeitä kehityskohteita ovat tulevaisuudessa työryhmien työnjaon selkeyttäminen, mittareiden käytön perehdytyksen vahvistaminen sekä mittareiden sähköisten versioiden kehittäminen.

ASIASANAT: kotiinvietävät sosiaalihuollon palvelut, sosiaalihuolto, vaikuttavuuden arviointi, yhteistyösuhde

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master of Social Services

2024 | 39 pages, 1 page in appendices

Anna Isotalo-Peltonen

Employee experiences of effectiveness measures utilization in child welfare out-patient care

This thesis reviews employee experiences of effectiveness measures utilization in child welfare out-patient care. At Profiam, effectiveness measures are established by an evidence-based framework using three measures of effectiveness: 1. child strengths and difficulties, 2. functional parenting ability of parent and 3. alliance between client and employee.

This thesis was carried out as qualitative research. The method was a group-based semi-structured interview that included 22 employees of the multiprofessional team in Profiam. The collection of employee experience is seen as valuable insight of how effectiveness measure actualization can be endorsed, implanting it firmly as a part of operational processes.

The research shows that the effectiveness measures in place at Profiam are functional and of high quality. The measures guide the operational process in child growth, development, and safety towards meaningful matters, producing systematic data on changes that take place during the alliance between client and employee. The measure of effectiveness as a systematic part of the alliance brings uniformity to the work and raises issues and themes that would not otherwise come up. The challenge is that effectiveness measures add a lot of indirect client work and the coordination of work and liability in terms of effectiveness measure is not yet established in workgroups. In the future, key development areas are the clarification of division of labor within workgroups, enforcement of the use of effectiveness measures, and developing digital versions of said measures.

KEYWORDS: alliance, effectiveness evaluation, home visited programmes, social welfare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1 Vaikuttavuus ja vaikuttavuuden arviointi	8
2.2 Kotiin vietävät sosiaalihuollon palvelut	12
2.3 Yhteistyösuhteen merkitys vaikuttavuudessa	14
2.4 Profiamilla käytössä olevat vaikuttavuuden mittarit	15
2.4.1 SDQ	16
2.4.2 OPAS	19
2.4.3 MATKA	21
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat	23
3.2 Tutkimuksen menetelmä, kohderyhmä ja toteutus	24
4 TULOKSET	26
4.1 Aineiston kuvaus	26
4.2 Aineiston analyysi	27
4.2.1 Vaikuttavuuden arvioinnin hyödyt	27
4.2.2 Vaikuttavuuden arvioinnin haasteet	29
4.2.3 Toiveita ja tarpeita vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi	32
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
5.1 Yhteenveto keskeisistä tuloksista	34
5.2 Keskeiset tulokset suhteessa aiempiin tuloksiin	35
5.3 Eettisyys ja luotettavuus	36
5.4 Johtopäätökset ja jatkokehittämissajatukset	37
6 POHDINTA	39
LÄHTEET	40

LIITTEET

Liite 1. Ryhmähaastattelurunko.

KUVAT

Kuva 1. SDQ-mittari	18
Kuva 2. OPAS-vanhemman toimintakyky vanhemmuudessa	20
Kuva 3. MATKA-yhteistyösuhdemittari	22

TAULUKOT

Taulukko 1. Hyvää/toimivaa	28
Taulukko 2. Huonoa/hankalaa	31
Taulukko 3. Hyvää/toimivaa	33

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire), **lapsen hyvinvointia mittaava** Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselylomake. SDQ-kyselylomakkeesta on käytössä versiot, joita käyttämällä saadaan lapsen hyvinvointiin useita näkökulmia (vanhempien arvio, 11–17-vuotiaan nuoren oma arvio, opettajan/ammattilaisen arvio). (SDQ 2016.)

OPAS (Observational Parenting Assessment Scale), Profiamin kehittämä ja käyttöönotettava vaikuttavuuden mittari, joka **mittaa vanhemman toimintakykyä vanhemmuudessa**. OPAS-mittaria käytetään arvioitaessa ja kuvattaessa aikuisen toimintakykyä keskeisillä vanhemmuuden osa-alueilla: perushoiva, vuorovaikutus, kasvatuskäytännöt, voimavarat vanhemmuudessa sekä lapsen turvallisuus. Työmenetelmä, jonka avulla lapsen hoivan ja vanhemmuuden eri osa-alueita voidaan tutkia yhdessä vanhemman kanssa systemaattisesti ja ymmärrettävästi niitä arjen konkreettisiksi ilmiöiksi avaten. (Profiam 2022.)

MATKA Profiamin kehittämä ja käyttöönotettava vaikuttavuuden mittari, joka **mittaa asiakkaan ja työntekijän suhdetta** (bond) sekä kokemusta palveluista ja siinä asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta (goals). Mittarilla saadaan asiakkaan kokemus mm. kuulluksi tulemisesta, luottamuksesta ja kunnioituksesta työntekijän ja asiakkaan välillä, osallisuudesta, palveluun sitoutumisesta sekä tavoitteiden saavuttamisesta. (Profiam 2022.)

1 JOHDANTO

Lastensuojelun avohuollon palveluiden kilpailutuksissa on laatuvaatimuksena vaikuttavuuden mittareiden käyttäminen palveluiden vaikuttavuuden seurannassa. Opinnäytetyö tarkastelee Profiam työntekijöiden kokemuksia mittareiden käyttöönottoon liittyen sekä vaikuttavuuden mittauksen merkitystä yhteistyösuhteen rakentumiseen. Profiamilla käytettävien mittareiden on tarkoitus toimia koko työskentelyprosessin interventiovälineinä asiakastyössä. Kerätyllä reaali maailman datalla saadaan kehitettyä palveluiden ohjautumista ja laatua pitkällä aikavälillä.

Asiakkaan toimijuuden ja osallisuuden tukemisella (asiakasosallisuus) tuetaan asiakasta olemaan aktiivinen vaikuttaja omassa kuntoutusprosessissaan. Asiakasta tuetaan toimimaan yhteistyössä työntekijöiden kanssa kohti yhdessä asetettuja tavoitteita ja arvioimaan tavoitteiden saavuttamista. Vaikuttavuuden mittaamisella saadaan tietoa asiakkaan ja työntekijän yhteistyösuhteen laadusta sekä kotiin vietävien palvelujen vaikutuksesta perheiden tilanteeseen. Mittaukset palvelevat kuntoutusprosessin kokonaisuutta vahvistaen asiakkaan kuulluksi tulemisen kokemusta sekä toimien interventiona työntekijän ja asiakkaan välillä. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1–2.)

Vaikuttavuuden mittareilla ja systemaattisella tiedon keruulla ja havainnointimenetelmillä voidaan perheen ja läheis- sekä ammattilaisverkostojen kanssa tarkastella perheen tilannetta ja siinä tapahtuvia muutoksia, jolloin palveluiden ohjaaminen ja tuottaminen oikea-aikaisesti ja perheen avuntarpeen mukaan tukee sekä vanhempien että lasten mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua palveluiden suunnitteluun. Näin ollen toteutuu sosiaalityön perusajatus; substanssiosaaminen toteutuu toimivassa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. (Pitkänen, Torkki, Tolkki, Valtakari & Leskelä 2020).

Opinnäytetyön tarkoituksena on nostaa esiin vaikuttavuutta käytännössä mittaavien työntekijöiden näkemyksiä siitä, miten vaikuttavuuden mittaaminen vaikuttaa yhteistyösuhteen rakentumiseen ja millaisia haasteita työntekijät kohtaavat vaikuttavuusmittausta toteuttaessaan. Työntekijöiden kokemusten kerääminen antaa arvokasta tietoa siitä, miten organisaatio tasolla voidaan tukea vaikuttavuusmittauksen toteutumista ja juurruttaa sitä yhä vahvemmin osaksi toimintaprosesseja.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Vaikuttavuus ja vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttavuuden määritelmä on moninainen. Vaikuttavuudessa on kyse siitä, kuinka hyvin jokin toimintamalli tai prosessi tuottaa toivotun muutoksen. Usein vaikuttavuudessa painottuu vaikutusten ja kustannusten välinen suhde, mutta vaikuttavuudella on lisäksi muita tärkeitä ulottuvuuksia. Sosiaalityön näkökulmasta prosessien tarkastelu on keskeinen osa vaikuttavuuden mittausta, koska vaikuttavuus päätetapahtumiin tapahtuu niiden sisällä. Vaikuttavuuden sekä vaikuttavuuteen liittyvien tekijöiden mittaamisella avohuollon lasten suojelun palveluissa voidaan tunnistaa sekä perheeseen, että palveluntuotantoon liittyviä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä vaikuttavuuteen. Siten oikeita palveluja osataan ohjata niitä tarvitseville perheille. (Flink & Aaltio 2020, 11–13.)

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa (Pitkänen, ym. 2020) rakennetaan vaikuttavuusperustainen ohjausmalli sekä kuvataan vaikuttavuusperusteisen ohjauksen käyttöönottoa ja määritellään kansallisella sekä järjestäjän tasolla toimenpiteitä viemään vaikuttavuuden arviointi keskeiseksi osaksi nykyisiä palvelukokonaisuuksia. Vaikuttavuuden mittaamista on tärkeä tarkastella sekä palveluiden kehittämisen, että asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen ja asiakkaan toimijuuden tukemisen kannalta. Vaikuttavuuden mittaamisella päästään tarkastelemaan perheessä ja systeemissä tapahtuneita muutoksia verraten niitä alku- ja päätepisteisiin.

Vaikuttavuuden mittaamisen toteutuminen oleellisena osana työskentelyitä auttaa rakentamaan yhteistä asiantuntemusta asiakkaan ja ammattilaisten kesken. Systemaattisessa mittaamisessa ja systeemisen ajattelun mukaisesti lapsen ja perheen vointi on tärkeänä nähdä kokonaisuutena, jossa tulee huomioitua kaikki siihen vaikuttavat osatekijät. (Jussila 2020.)

Vaikuttavuutta mittaavilla mittareilla ja systemaattisella tiedon keruu ja havainnointimenetelmillä voidaan perheen ja läheis- sekä ammattilaisverkostojen kanssa tarkastella perheen tilannetta ja siinä tapahtuvia muutoksia, jolloin palveluiden ohjaaminen ja tuottaminen oikea-aikaisesti ja perheen avuntarpeen mukaan tukee sekä vanhempien että lasten mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua palveluiden suunnitteluun. Näin ollen perusajatus sosiaalityön substanssiosaaminen toteutuu toimivassa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. (Pitkänen ym. 2020.)

Reittiopas vaikuttavuuteen -julkaisussa esiin tuotu malli viedä vaikuttavuuden mittaaminen keskeiseksi osaksi nykyisiä palvelukokonaisuuksia on toteutumassa jo osana kuntien ja palveluntuottajien yhteiseksi sovittuja toimintamalleja. Tämä on osana tuke-
massa suhdeperusteista työtä ja systemaattista arviointia siitä, minkälaisia muutoksia lapsen elämässä tarvitaan lapsen kokeman turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökul-
masta. Arviointimenetelmien yhdenmukaistaminen ja tutkimusperusteisuus toteutuu vielä kaikissa organisaatioissa eri tavoin, ja yhtenäisten linjojen hakeminen tulee var-
masti tulevaisuudessa ajankohtaiseksi. Lastensuojelussa käytettävien käytänteiden ja toimintamallien tutkiminen ja vaikuttavuuden mittaaminen ovat tärkeässä asemassa lastensuojelupalveluita kehitettäessä vanhemmuutta tukeviksi. (Pitkänen ym. 2020.)

Vaikuttavuuden arvioinnissa tarkastellaan lapsen/perheen elämässä ja tilanteessa ta-
pahtuvia asioita ja ilmiöitä. Lastensuojelun kehittämisessä on korostettu, että tavoitteet tulisi määritellä asiakkaan elämässä tapahtuneiden muutosten kautta, jolloin nämä teki-
jät olisivat seuranta- ja arviointikohteita (Flink & Aaltio 2020; Kananoja & Ruuskanen 2019; Rousu 2007).

Olenaisena vaikuttavuuden mittaamisessa pidetään laaja-alaisuutta ja asiakkaan nä-
kökulman huomioimista. Hyvä vaikuttavuuden mittaaminen tarkastelee palvelun vaiku-
tuksia monen eri näkökulman kautta. Keskeistä on sisällyttää vaikuttavuuden arviointiin sekä asiakkaan että ammattilaisen arvioita lapsen ja perheen tilanteesta (Pitkänen ym. 2020, Flink & Aaltio, 2020). Vaikuttavuuden arviointi on eettinen velvollisuus. Lasten-
suojelun palvelut rahoitetaan verovaroin ja palvelut kohdistuvat erityisen haavoittu-
vassa asemassa oleviin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Sosiaali- ja terveysministeriön 2019:4 loppuraportissa Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi Aulikki Kananoja ja Kristiina Ruuskanen toteavat:

*”Lastensuojelun vaikutusten ja vaikuttavuuden seuraaminen ja arviointi tieteellisesti luotettavalla tavalla on eettinen kysymys. Kun yhteiskunta on lain tasoisesti antanut jul-
kisille organisaatioille vastuun järjestää palvelut ja muun avun lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä oikeuden ottaa lapsi tai nuori huos-
taan, tulisi tähän vastuuseen kuulua myös toiminnan vaikuttavuuden seuranta ja arvi-
ointi.”*

Vaikuttavuudella tarkoitetaan jonkinlaista tilamuutosta, johon pyritään vaikuttamaan jol-
lakin palvelulla (Pitkänen ym. 2020). Vaikuttavuus käsitteenä sisältää oletuksen syy-
seuraussuhteesta eli ajatuksen, että toiminta aiheuttaa tietyn tuloksen (Forrester 2017).

Lastensuojelun kehittämisessä on korostettu, että tavoitteet tulisi määritellä asiakkaan elämässä tapahtuneiden muutosten kautta, jolloin nämä tekijät olisivat vaikuttavuuden seuranta- ja arviointikohteita (Aaltio & Flink, 2020; Kananoja & Ruuskanen, 2019; Rousu, 2007). Olennaisena vaikuttavuuden mittaamisessa pidetään laaja-alaisuutta ja asiakkaan näkökulman huomioimista. Hyvä vaikuttavuuden mittaaminen koostuu useista erilaisista mittareista, joilla mitataan erilaisia näkökulmia. Keskeistä on sisällyttää mittaamiseen sekä asiakkaan itse raportointiin perustuvia mittareita sekä ammattilaisen arvioita (Pitkänen ym. 2020).

Kaikkien mittareiden on tarkoitus toimia osaltaan myös interventiovälineinä asiakastyössä, ja saatujen tulosten pohjalta Profiamin toimintaa ja palveluja kehitetään jatkuvasti. Erityisen mielenkiintoista on tarkastella vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä; esimerkiksi tunnistaa sekä perheeseen että palveluntuottoon liittyviä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä vaikuttavuuteen ja siten voivat ohjata oikeiden palveluiden kohdistumista niitä tarvitseville perheille. Lastensuojelun palveluiden tarkoitus on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja niiden on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Käytännössä tavoite on yleensä suojata lasta haavoittavilta tai kuormittavilta kokemuksilta, vähentää niiden lapseen kohdistuvia vaikutuksia sekä vahvistaa vastoinikäymisiä kohdanneiden lasten resilienssiä ja hoivaa, joka on tärkein lapsen tervettä kasvua ja kehitystä edistävä tekijä.

Vaikuttavan kotiin vietävän työskentelyn osatekijöitä:

- Tue varhaisessa vaiheessa
- Tue moniammatillisesti
- Tue vanhemmuutta
- Tue vanhempien mielenterveyttä
- Toteuta interventiot kotikäynnein
- Vahvista lapsen ja perheen sosiaalista tukea
- Rakenna lapsen ja perheen resilienssiä
- Edistä lapsiperheiden sosioekonomista tilannetta

- Edistä perheen sitoutumista interventioihin
- Hyödynnä traumainformoitua lähestymistapaa

(Profiam 2023).

Vaikuttavuuden mittaamisen haasteena on, ettei mittareita ole määritelty kansallisin suosituksin. Lastensuojelun kontekstissa on tehty tutkimuksia ja pilottimittauksia, mutta systemaattista käytäntöä tämän toteuttamisesta ei Suomessa ole. Mittaaminen vaatii myös aina huolellisen suunnittelun, jotta vaikuttavuusmittauksen tulos olisi mahdollisimman realistinen. Vaikuttavuuden mittaamisessa tärkeintä on arvioida muutosta sekä lapsen että perheen tilanteessa ja vanhemmuudessa sekä yhteistyösuhdetta perheen ja työntekijän välillä. Mittaamisella saadaan kehitettyä yhteistyötä perhekuntoutuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Jussila 2020).

PROM-mittareiden käyttö (Patient Reported Outcome Measures, eli asiakkaan arvio omasta tilanteestaan) mahdollistavat

- lapsi- ja perhekeskeisen arvioinnin ja työn toimintamme arvioinnin,
- laadun parantamisen,
- lapsen psykososiaalisten vaikeuksien tunnistamisen ja seurannan
- vaikuttavuuden tarkastelun ja voimavarojen ohjaamisen oikeisiin asioihin tarkoituksen mukaisella tavalla.

Tutkimusten mukaan PROM-mittareiden käytöllä on hyötyjä. Ne vahvistavat asiakkaan osallisuutta edistämällä tavoitteiden asettamista sekä sallimalla keskustelun myös herkistä aiheista. Ne parantavat palveluiden ohjautumista asiakkaan tarpeiden mukaan ja parantavat hoidon tai annetun tuen laatua mahdollistamalla räätälöidyn ja tarpeenmukaisen tuen sekä seurannan sekä vahvistavat asiakkaan ja ammattilaisen välistä suhdetta. Asiakkaan itse antamansa arvio ohjaa työskentelyssä parempaan kommunikaatioon ja jaettuun päätöksentekoon asiakkaiden ja ammattilaisten välillä sekä lisäävät asiakkaiden tyytyväisyyttä saamaansa tukeen. Työskentelyiden aikana systemaattisesti kerätty palaute ohjaa ammattilaisia tekemään työtään vaikuttavammalla tavalla. (Jussila & Ailoranta 2022.)

Vaikuttavuuden mittauksen toteutuksessa ja sen kehittämisessä nähdään tärkeänä henkilökunnan mahdollisimman laaja ja moniammatillinen osallistaminen. Tällä tavoin saadaan kehittämistoiminnalle monitasoisia näkemyksiä ja ymmärrystä eri näkökulmista.

Sosiaalialan tutkimuksissa on noussut esiin henkilökunnan kokemus jäädä ulkopuoliseksi muutosprosesseissa, jolloin ammatillinen osaaminen sekä erityisosaaminen jäävät hyödyntämättä ja henkilökunta kokee osallisuutensa vähyyden työmotivaatiota laskevana tekijänä. Onnistuneessa kehittämistoiminnassa on tärkeä luoda yhteiset selkeät rakenteet ja toimintatavat (Lammintakanen ym. 5). Opinnäytetyössä tarkoituksena onkin saada nostettua esiin moniammatillisesti työntekijöiden näkemyksiä vaikuttavuuden arvioinnin käyttöönotosta. Tavoitteena on lisätä monialaisessa työryhmässä laaja-alaista ymmärrystä ja kehittää palveluita yli substanssiosaamisen rajojen.

2.2 Kotiin vietävät sosiaalihuollon palvelut

Kotiin vietävillä sosiaalihuollon avohuollon työskentelyillä tarkoitetaan lasten sosiaalihuollon ja erityisesti lastensuojelun tilaamia palveluita, joilla pyritään myönteiseen muutokseen lapsen tilanteessa ja lapsen hoivaympäristössä. Työskentelyillä tarjotaan foku-soitua psykososiaalista tukea lapselle ja perheelle, jolla pyritään saamaan aikaan myönteistä muutosta lapsen terveyden, kasvun, kehityksen, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta merkityksellisissä asioissa tavoitteena tukea tutkimusnäyttöön perustuen lapsen psykososiaalista kehitystä, hoivaa ja turvallisuutta. Kotiin vietävät avohuollon palvelut ovat psykososiaalisen tuen muoto, jonka avulla voidaan todennäköisesti vaikuttavalla tavalla suojata lapsen tervettä kasvua ja kehitystä myös tilanteissa, joissa lasta koskettavat haavoittavat kokemukset ja perheen vaikeudet kasaantuvat. (Profiam 2022.)

Käytännössä kotiin vietävät avohuollon palvelut toteutetaan sosiaalihuollon tai lastensuojelun viranomaisten tilaamana palveluna. Työskentelyjä toteuttavat ammattilaiset ovat yleisimmin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joskus myös esimerkiksi kasvatustalon ammattilaisia. Profiamilla avohuollon työtä tekevien ammattilaisten yleisimpiä ammattinimikkeitä ovat sosiaalityöntekijä, sosionomi, sairaanhoitaja / psykiatrinen sairaanhoitaja, psykologi, perheterapeutti, lähihoitaja, psykoterapeutti, erityisopettaja / erityispedagogi, yhteisöpedagogi ja nuoriso- ja/tai vapaa-ajanohjaaja.

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) ohjaa tukemaan vanhemmuutta varhaisessa vaiheessa. Lastensuojelulain mukaan lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan velvollisuus on turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomais-

ten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Vanhempia tulee tukea lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun kontekstissa toteutuvien palveluiden on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelulaki ohjaa ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Yhteenvedona voidaan todeta, että lastensuojelulaki selvästi ilmaisee, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista, vanhempia on tuettava vanhemmuudessa ja tukea perheille tulisi osoittaa varhain. Kotiin vietävissä sosiaalihuollon palveluissa kunnioitetaan aina vanhemman ensisijaista vastuuta lapsen hyvinvoinnista ja toisaalta tuetaan vanhempia kasvatustehtävässä siten, että lapsen suotuisa kehitys ja hyvinvointi mahdollistuisi.

Lastensuojelulaki ohjaa siihen, että lastensuojelun on kaikissa tomissaan huomioitava lapsen etu. Lastensuojelun tehtävänä turvata lapsen hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Moniammatillista kotikäynteihin perustuvaa ja lastensuojelun toimintaympäristössä toteutuvaa kuntoutustyötä voidaan perustellusti väittää hyvin vaikeaksi työkseen - käytännössä työ on usein vaikeaa pohdintaa siitä, mikä on lapsen edun mukaista ja mikä on riittävän hyvää hoivaa, kasvatusta, valvontaa ja huolenpitoa. Työskentely perheiden kanssa edellyttää myös sen pohtimista, miten lapsi kehittyy ja miten lapsi voi – ja mistä kaikista kehityksen ja hyvinvoinnin haasteiden taustalla voi olla kysymys. On keskeistä muistaa, että emme voi kokonaan poistaa ihmisten – lasten tai aikuisten elämästä – kärsimystä ja vastoinkäymisiä. Elämä ei ole aina ehjää ja kaunista, sairaudet voivat koskettaa lasta tai vanhempaa, vanhempien väliset ihmissuhteet voivat olla vaikeita ja päättyä eroon, ihmisten erehtyvät ja toimivat epäsuotuisalla tavalla tai väärin vanhemmuudessa – usein tahattomasti ylisukupolvisten ilmiöiden ja ajankohtaisten kuormitustekijöiden vaikutuksesta. Lapsen laiminlyönti tai kaltoinkohtelu ei ole koskaan hyväksyttävää, mutta lasten riittämätön hoiva tai vanhemmuuden vakavatkkaan haasteet eivät myöskään ole ilmiö, joka muuttuu tai poistuu yhteiskunnallisena ilmiönä tuomitsevilla tai rankaisevilla suhtautumisella. Vaikeuksien kasaantuessa ja isoissa vanhemmuuden haasteissa tarvitaan riittävän pitkää prosessiluonteista ja moniammatillista työtä muutoksen aikaansaamiseksi. Kaikkiaan riittävän hyvä vanhemmuus on moniammatillisen kotikäynteihin perustuvan kuntoutustyön tavoite. (Profiam 2022.)

2.3 Yhteistyösuhteen merkitys vaikuttavuudessa

Välimaan (2016) tutkimuksessa Kokemuksia toimivasta lastensuojelusta tarkastellaan kokemuksia toimivasta lastensuojelusta vanhemmuuden toimijuuden näkökulmasta ja nostetaan esiin tekijöitä, joiden huomioiminen tukee vanhemmuuden toimijuuden rakentumista. Tutkimus osoittaa asiakkaan toimijuuden lastensuojeluprosesseissa muodostuvan prosessinomaisesti ja vaikuttavan vahvasti siihen millaiseksi vanhemman rooli lastensuojeluasiakkuudessa rakentuu. Lastensuojeluasiakkuudessa osaprosessit, asiakkaan sisäinen prosessi ja lastensuojelun prosessi vaikuttavat yhdessä vanhemman kokemukseen omasta toimijuudestaan. Lastensuojelusta tarjottavan tuen tulee tukea vanhemman omaa sisäistä prosessia ja tukitoimien tulee tukea vanhempaa aktiiviseen ja refleктоivaan rooliin, jolloin hän näkee ja hyväksyy perheen avuntarpeen ja hänen on mahdollista asettua lastensuojeluprosessiin ja ottaa apua vastaan. Lastensuojelun toimivien käytänteiden tutkiminen ja mittaaminen ovat tärkeässä asemassa palveluiden kehittämässä vanhemmuutta tukevaksi.

Tutkimuksessa Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa: Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi tarkoituksena oli selvittää, mitä tuloksellisuus on lastensuojelussa ja miten sitä arvioidaan. Yhteenvetona todettiin, että arviointi oli kaikissa organisaatioissa erilaista ja perustui vahvasti työntekijän ja asiakkaan väliseen dialogiin ja asiakasprosessiin. Vaikutusten seuranta ei ollut systemaattista eikä asiakasvaikutukselle ollut asetettu tavoitteita. (Rousu 2007.)

Vuorovaikutus asiakastyössä kirjassa tarkastellaan asiakaskohtaamisia ja yhteistoiminnallisen suhteen rakentumista asiakkaan ja työntekijän välille (Mönkkönen 2018). Asiakkaan kohtaaminen dialogisesti ja yksilönä tukee yhteistoiminnallisen suhteen muodostusta ja vahvistaa asiakkaan omaa toimijuutta. Sosiaalisissa suhteissa tapahtuvalla vuorovaikutuksella on suora yhteys yksilön ja koko verkoston hyvinvoinnille. Asiakaskeskeinen ajattelu on ohjannut vahvasti palveluiden kehittämistä jo vuosikymmenien ajan. Tämä on muuttanut myös osaltaan asiantuntijuutta, joka on alettu näkemään enenevässä määrin asiakkaan ja yhteistyötahojen kanssa rinnalla kulkemisena ja yhteisen tiedonmuodostuksen tapana. (Mönkkönen 2018, 202–203.)

Asiakkaan osallistuminen keskeisenä toimijana häntä koskeviin päätöksiin on tärkeää. Dialogiset toimintatavat korostavat asiakkaan toimijuutta yhdessä ammattihenkilöiden kanssa etsimään ja löytämään yhteisiä uusia toimintamalleja. Suhteen vastavuoroisuus,

asiakkaan inhimillinen kohtaaminen ja kuuleminen sekä yhteinen ongelmien ja voimavarojen määrittely ovat avainasemassa. Vastavuoroinen kohtaaminen asiakkaan ja työntekijän välillä antaa asiakkaalle mahdollisuuden muuttaa omaa toimintaansa. (Arnkil ja Seikkula 2020, 168–172.)

Lehto-Lunden ym. (2016) avaavat sosiaalityön vastavuoroista kohtaamista ja sosiaalityön eettistä perustaa. Sosiaalityön substanssiosaamisessa yhteistyö tulee tapahtua yhteistyössä verkostojen kanssa ja vastavuoroisen kohtaamisen toteuttava toimintalähtöisessä, dialogisessa ja kohtaavassa vuorovaikutuksessa asiakkaan toimijuutta tukien.

Lastensuojelu hyötyy moniäänisistä dialogeista, joissa tulee näkyväksi eri toimijoiden kokemus ja ääni, miten tulla kuulluksi, autetuksi ja miten voi itse vaikuttaa tilanteeseen. Verkostoissa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa on tärkeää olla läsnä, jolloin dialogista, vastavuoroista ja toista kunnioittavaa kommunikaatiota voidaan tavoitella. Näin verkostotyössä voidaan ammattilais- ja läheisverkoston kesken rakentaa yhteistä asiantunteumusta, mitä yksittäisten toimijoiden ei ole mahdollista saavuttaa. Verkostoon osallistuvat toimijat ovat kaikki sitoutuneet toimimaan perheen asian hyväksi. Verkostoissa ei ole tärkeintä yhteinen ongelman määrittely vaan keskustelu siitä miten moniammatillisesti eri toimijoiden näkökulmista löytää perheen voimavaroja tukevia työtapoja. (Eriksson & Arnkil 2012, 39–40.)

2.4 Profiamilla käytössä olevat vaikuttavuuden mittarit

Vaikuttavuudella (effectiveness) tarkoitetaan jonkinlaista tilamuutosta, johon pyritään vaikuttamaan jollakin palvelulla (Pitkänen ym. 2020). Vaikuttavuus käsitteenä sisältää oletuksen syy- seuraussuhteesta eli ajatuksen, että toiminta aiheuttaa tietyn tuloksen (outcomes, results) (Forrester 2017). Lastensuojelun kehittämisessä on korostettu, että tavoitteet tulisi määrittellä asiakkaan elämässä tapahtuneiden muutosten kautta, jolloin nämä tekijät olisivat vaikuttavuuden seuranta- ja arviointikohteita (Aaltio & Flink 2020; Kananoja & Ruuskanen 2019; Rousu 2007).

Olellaisena vaikuttavuuden mittaamisessa pidetään laaja-alaisuutta ja asiakkaan näkökulman huomioimista. Hyvä vaikuttavuuden mittaaminen koostuu useista erilaisista mittareista, joilla mitataan erilaisia näkökulmia. Keskeistä on sisällyttää mittaamiseen sekä asiakkaan itse raportointiin perustuvia mittareita sekä ammattilaisen arvioita. (Pitkänen ym. 2020.)

Profiamilla vaikuttavuuden mittaamista tehdään näyttöön perustuvan viitekehyyksen kautta käyttämällä **erilaisia toimintakykymittareita** (lapsen oire- ja toimintakyky SDQ, vanhemmuuden toimintakyky OPAS) ja seurataan niiden avulla intervention aikana tapahtuneita muutoksia. Toimintakykymittareiden rinnalla mitataan **asiakkaan ja työntekijän/työntekijöiden yhteistyösuhdetta** (MATKA-mittari). Mittaamisessa hyödynnetään sekä asiakkaan itse raportointia (kokemustieto, osallisuus) että ammattilaisen arviota (työntekijän/työryhmän arvio). Työskentelyjakson aikana mittauspisteitä verrataan keskenään sekä lähtötilanteeseen peilaten. (Jussila & Ailoranta 2023.)

2.4.1 SDQ

Profiamilla on käytössä lapsen hyvinvointia mittaava Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselylomake (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ).

Lapsen hyvinvointi ja psykososiaalinen kehitys on arvioitu keskeisiksi päätetapahtumiksi, joiden kautta lasten sosiaalihuollon palveluiden vaikuttavuutta voidaan arvioida. Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselylomake (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ) on kansainvälisesti laajasti käytetty mittari, jonka on arvioitu soveltuvan parhaalla mahdollisella tieteellisen näytön asteella lasten psyykkisten vaikeuksien ja häiriöiden seulontaan myös suomalaisessa väestössä. (Jussila & Ailoranta 2023.)

Huomionarvoista on, että kansainvälisessä kirjallisuudessa SDQ-lomake on arvioitu myös soveltuvaksi lasten sosiaalipalveluiden vaikuttavuuden mittaamiseen (Forrester, 2017) ja sitä on käytetty myös lastensuojelun eri palvelumuotojen vaikuttavuuden arvioinnissa. SDQ-kyselylomakkeesta on olemassa versiot, joita käyttämällä saadaan lapsen hyvinvointiin useita näkökulmia (vanhempien arvio, 11–17-vuotiaan nuoren oma arvio, opettajan/ammattilaisen arvio).

Lisäksi kyselylomakkeesta on myös versio, joka soveltuu lapsen tilanteen seurantaan ja muutoksen havaitsemiseen. Kyselylomake koostuu 25 väittämästä, joilla voidaan tunnistaa lapsen tunne-elämän, käyttäytymisen, yliaktiivisuuden/tarkkaavuuden, kaverisuhteiden ja prososiaalisen käyttäytymisen osa-alueilla näkyviä lapsen vahvuuksia tai vaikeuksia sekä arvioida mahdollisten vaikeuksien vaikutusta lapsen itsearvioimaan toimintakykyyn sekä lapsen elämään, arkeen, kaverisuhteisiin, oppimiseen ryhmässä sekä vapaa-

aikaan ja harrastuksiin. Menetelmä mahdollistaa lasten mielenterveyshäiriöiden tunnistamisen; millaisia vaikeuksia lapsella on, miten vaikeudet haittaavat lasta, mitkä ovat lapsen vahvuudet ja mitkä asiat sujuvat hyvin.

SDQ:n avulla saadaan kerättyä tietoa:

- onko lapsen psykososiaalisesta tilanteesta (suomalaisten lasten viitearvoihin perustuen) oltava huolissaan
- onko lapsella vaikeuksia ja millä psykososiaalisen kehityksen osa-alueella ne näkyvät (tunne-elämä, käyttäytyminen, yliaktiivisuus ja tarkkaavuus, ikätoverisuhteet) - lapsen ja vanhemman arvion mukaan
- sekä miten vaikeudet haittaavat lasta.

Menetelmä mahdollistaa lasten mielenterveyshäiriöiden tunnistamisen ja lapsen vahvuuksien kartoituksen. Työskentelyn jatkuessa pystymme tutkimaan muutosta lapsen psykososiaalisessa kehityksessä sekä vertaamaan aiempaan mittaukseen peilaten onko vaikeudet helpottuneet, pysyneet samana vai vaikeutuneet ja mikä on ollut työskentelyn vaikutus lapsen tilanteeseen. (Jussila & Ailoranta 2023.)

Vahvuuksien ja Vaikeuksien Kyselylomake (SDQ-Fin)

V 4-17

Pyytäisimme teitä ystävällisesti täyttämään tämän kyselylomakkeen koskien mainitun lapsenne käyttäytymistä viimeisen 6 kk:n (tai kuluvan kouluvuoden) aikana merkitsemällä rasti yhteen kolmesta annetusta vaihtoehdosta: "Ei päde", "Pätee jonkin verran", "Pätee varmasti". On hyvin tärkeää, että vastaatte jokaiseen kohtaan parhaan kykynne mukaan siitakin huolimatta, että aina ette tunne olevanne asiasta täysin varma - tai, että kysymys kuulostaa älyttömältä.

Lapsen / Nuoren Nimi

Tyttö / Poika

Syntymäaika

	Ei päde	Pätee jonkin verran	Pätee varmasti
1. Ottaa muiden tunteet huomioon	☐	☐	☐
2. Levoton, yliaktiivinen, ei pysty olemaan kauan hiljaa paikoillaan	☐	☐	☐
3. Valittaa usein päänsärkyä, vatsakipua tai pahoinvointia	☐	☐	☐
4. Jakaa auliisti tavaroitaan (karkkeja, leluja, värikyniä jne) muiden lasten kanssa	☐	☐	☐
5. Hänellä on usein kiukunpuuskia, tai hän kiivastuu helposti	☐	☐	☐
6. Ei näytä kaipaavan seuraa, leikkii usein itselleen	☐	☐	☐
7. On yleensä tottelevainen, tavallisesti tekee niinkuin aikuinen käskee	☐	☐	☐
8. Hänellä on monia huolia, näyttää usein huolestuneelta	☐	☐	☐
9. Tarjoutuu auttamaan, jos joku loukkaa itsensä, on pahoilla mielin tai huonovointinen	☐	☐	☐
10. Jatkuvasti hypistelemässä jotakin tai kiemurtelee paikoillaan	☐	☐	☐
11. Hänellä on ainakin yksi hyvä ystävä	☐	☐	☐
12. Usein tappelee toisten lasten kanssa tai kiusaa muita	☐	☐	☐
13. Usein onneton, mieli maassa tai itkuinen	☐	☐	☐
14. Yleensä muiden lasten suosiossa	☐	☐	☐
15. Helposti häiriintyvä, mielenkiinto harhailee	☐	☐	☐
16. Uusissa tilanteissa pelokas tai aikuiseen takertuva, vailla itseluottamusta	☐	☐	☐
17. Kiltti nuorempiaan kohtaan	☐	☐	☐
18. Valehtelee tai petkuttaa usein	☐	☐	☐
19. Muiden lasten silmätikkä tai kiusaamisen kohde	☐	☐	☐
20. Tarjoutuu usein auttamaan muita (vanhempiaan, opettajia, muita lapsia)	☐	☐	☐
21. Harkitsee tilanteen ennen kuin toimii	☐	☐	☐
22. Varastaa kotoa, koulusta tai muualta	☐	☐	☐
23. Tulee paremmin toimeen aikuisten kuin toisten lasten kanssa	☐	☐	☐
24. Kärsii monista peloista, usein peloissaan	☐	☐	☐
25. Saattaa tehtävät loppuun, hyvin pitkäjänteinen	☐	☐	☐

Onko teillä hänestä muita kommentteja tai huomautuksia ?

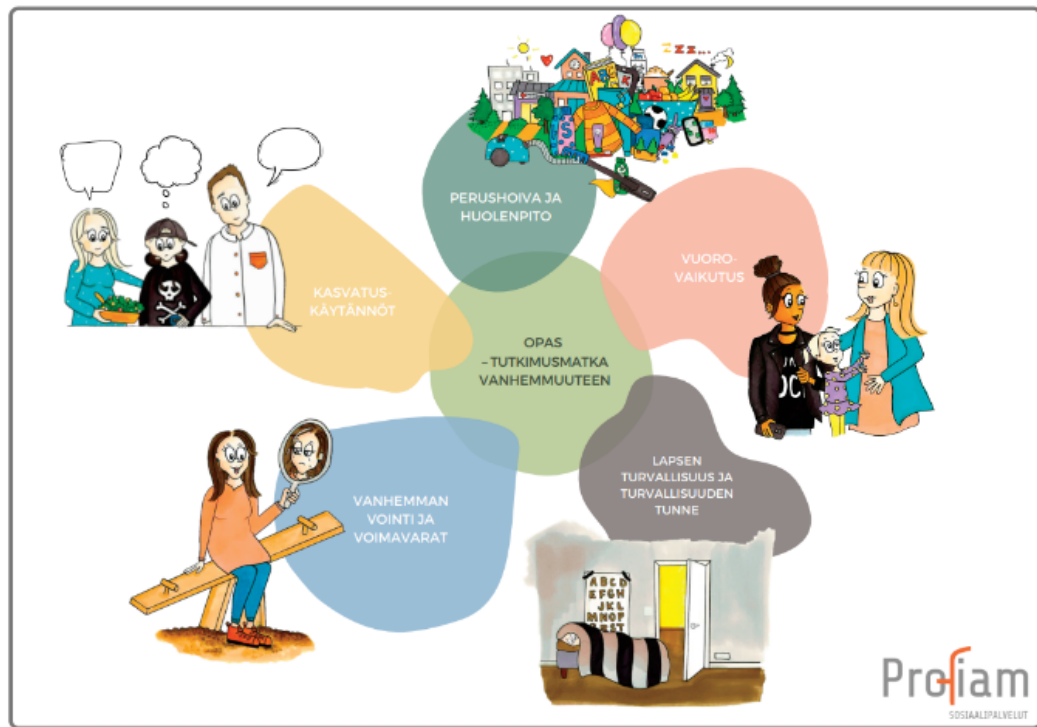
Kuva 1. SDQ-mittari (SDQ 2016).

2.4.2 OPAS

Toimintakykyä vanhemmuudessa mittaava OPAS-mittari on Profiamin Assi Ailorannan ja Heidi Jussilan kehittämä mittari. OPAS-mittaria (Observational Parenting Assessment Scale) käytetään arvioitaessa ja kuvattaessa aikuisen toimintakykyä keskeisillä vanhemmuuden osa-alueilla: **perushoiva, vuorovaikutus, kasvatuskäytännöt, voimavarat vanhemmuudessa sekä lapsen turvallisuus**. Mittari toimii työmenetelmänä, jonka avulla lapsen hoivan ja vanhemmuuden eri osa-alueita voidaan tutkia yhdessä vanhemman kanssa systemaattisesti ja ymmärrettävästi niitä arjen konkreettisiksi ilmiöiksi avaten. Ammatillaiset ja vanhemmat arvioivat vanhemmuutta ja lapsen hoivaa, mikä työtapana on melko uusi. (Ailoranta, Ailoranta & Jussila 2020.)

OPAS-menetelmän ja yhdessä ammattilaisen kanssa tehdyn tutkimusmatkan avulla työskentelyssä pyritään löytämään asioita, joita vahvistamalla lapsen riittävän hyvä hoiva voisi toteutua mahdollisimman usein. Lapsen hoivaaminen ja vanhemmuus määritellään taidoiksi tai ilmiöksi, johon vanhempi voi vaikuttaa, joissa hän voi kehittyä, ja joihin liittyviä vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä voidaan muokata. (Jussila & Ailoranta 2023.)

Menetelmä soveltuu hyvin hoidolliseen kuntouttavaan työhön ja mahdollistaa lapsen hoivaavan huolenpidon ja vanhemmuuden systemaattisen tutkimisen sekä reflektiivisen hoidollisen vuoropuhelun vanhempien ja ammattilaisten välillä. Se lisää läpinäkyvyyttä siten, että ammattilaisten havainnot jaetaan asiakkaan kanssa. Vanhemmuutta ja lapsen hoivaa arvioidaan toistetusti, mikä mahdollistaa prosessin jatkuvuuden ja muutoksen tutkimisen. (Jussila & Ailoranta 2023.)

Kuva 2. OPAS-vanhemman toimintakyky vanhemmuudessa (Profiam 2022).

2.4.3 MATKA

Psykososiaalisten kuntoutusmuotojen vaikuttavuutta ennustaa käytettyä menetelmää enemmän yhteistyösuhteen laatu. Yhteistyösuhteen laadun ja päätetapahtuman yhteys on todettu vahvaksi sekä aikuisilla että alaikäisillä tehdyissä tutkimuksissa (Jussila & Ailoranta, 2023). Myös lastensuojelun palveluissa yhteistyösuhteen laatu on arvioitu keskeiseksi vaikuttavaksi tekijäksi (Forrester, 2017; Rousu 2007).

Yhteistyösuhde on keskeinen palveluiden vaikuttavuutta määrittävä tekijä, ja Profiamilla sitä mitataan Profiamilla Assi Ailorannan ja Heidi Jussilan kehittämällä 12 kysymyksen MATKA-kysymyssarjalla, joka pohjaa kansainvälisesti käytössä oleviin yhteistyösuhteen mittareihin, kuten WAI (Working Alliance Inventory) ja Diane K. Yatchmenoffin lastensuojelun palveluita varten kehittämä asiakkaan sitoutumista kuvaava mittari (Forrester, 2017; Yatchmenoff, 2005).

Keräämme sekä lapsen että aikuisen kokemuksen työskentelysuhteesta (bond) ja työskentelyn tavoitteista sekä niiden saavuttamisesta (goals).

Palautteen systemaattinen kerääminen ja dialogi sen äärellä nostaa yhteistyösuhteen kannalta keskeisiä asioita yhteiseen tarkasteluun, mahdollistaa työskentelyssä tarvittavat muutokset sekä vahvistaa suhdeperustaisuutta – turvalliset, vakaat ja hoivaavat suhteet ovat keskeinen keino vähentää lapsiin ja/tai perheisiin kohdistuvan adversiteetin vaikutuksia ja vahvistaa resilienssiä.

Työskentely MATKA-lomakkeen avulla, yhteistyösuhteen äärellä, mallintaa turvallista, vakaata ja luottamukseen perustuvaa yhteistyösuhteessa olemisen tapaa.

Yhteistyösuhdetta tutkitaan systemaattisesti jokaisen työskentelyjakson päätteeksi, mikä mahdollistaa asiakkaan kokemuksen yhteistyösuhteesta seurannan ja asiakkaan arvion työskentelyn tavoitteiden saavuttamisesta. Palautteen pohjalta voidaan pyrkiä tarvittaessa vahvistamaan yhteistyösuhdetta.

MATKA AIKUINEN - Yhteistyösuhteen tutkiminen

Id-numero

Täyttäjää

Äiti

Isä

Muu lapsesta huolehtiva aikuinen

Arvioi väittämät sen pohjalta, millainen olo sinulle on syntynyt tähän astisen työskentelyn aikana Profiamin työntekijän/työryhmän kanssa (1=Täysin eri mieltä - 5=Täysin samaa mieltä).

Arviointiasteikossa 1=Täysin ERI mieltä 2=Jokseenkin ERI mieltä 3=Epävarma (ei samaa eikä eri mieltä) 4=Jokseenkin SAMAA mieltä 5=Täysin samaa mieltä

1. Työntekijä on kiinnostunut minun näkemyksistäni

1 2 3 4 5

2. Koen, että työntekijä(t) ja minä kunnioitamme toinen toisiamme

1 2 3 4 5

3. Voin luottaa työntekijään/työntekijöihin ja uskallan kertoa avoimesti elämästäni/elämästäämme

1 2 3 4 5

4. Olen sitoutunut käynteihin ja osallistunut osaltani työskentelyyn

1 2 3 4 5

5. Minulle on kerrottu avoimesti ja ymmärrettävästi työskentelyn sisällöstä ja työntekijän/työntekijöiden havainnoista

1 2 3 4 5

6. Minä ja työntekijät olemme samaa mieltä siitä, mitkä ovat minun/lapseni/perheemme keskeisimmät vaikeudet

1 2 3 4 5

7. Työskentelyssä on keskitytty oikeisiin asioihin

1 2 3 4 5

8. Olen saanut työskentelystä toivoa tulevaisuuden suhteen

1 2 3 4 5

9. Ajattelen, että työntekijä(t) on auttanut minua/lastani/perhettäme vahvistumaan

1 2 3 4 5

10. Koen, että saan/saamme työntekijältä/työntekijöiltä sellaista tukea mitä tarvitsemme

1 2 3 4 5

11. Minä ja työntekijä(t) olemme saavuttaneet yhteisen ymmärryksen siitä, mikä on hyväksi minulle/lapselleni/perheelleni

1 2 3 4 5

12. Työskentely on parantanut minun/lapseni/perheeni tilannetta

1 2 3 4 5

13. Työskentelylle asetetut tavoitteet on saavutettu

Kuva 3. MATKA-yhteistyösuhdemittari (Profiam 2022).

3 Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osiossa tarkoituksena on selvittää työntekijöiden kokemuksia vaikuttavuuden mittaamisesta sekä kerätä kokemuksia mittareiden käyttöön otosta ja kehittämistarpeista. Profiamilla vaikuttavuuden mittaamista tehdään näyttöön perustuvan viitekehyksen kautta käyttämällä erilaisia toimintakykymittareita: lapsen oire- ja toimintakyky SDQ; vanhemmuuden toimintakyky OPAS; sekä yhteistyösuhde MATKA.

Mittareilla seurataan työskentelyn aikana tapahtuneita muutoksia ja mitataan asiakkaan ja työntekijän/työntekijöiden yhteistyösuhdetta. Mittaamisessa hyödynnetään sekä asiakkaan itse raportointia (kokemustieto, osallisuus) että ammattilaisen arviota (työntekijän/työryhmän arvio). Työskentelyjakson aikana mittauspisteitä verrataan keskenään sekä lähtötilanteeseen peilaten.

Opinnäytetyön tutkimusongelma on:

Miten vaikuttavuuden mittaaminen juurrutetaan toimintakulttuuriin osaksi Profiamin kotivietävän moniammatillisen työn palveluprosesseja?

Tutkimuskysymykset ovat:

Tutkimuskysymys 1:

Miten vaikuttavuuden arvioinnissa on onnistuttu Profiamilla?

Tutkimuskysymys 2:

Millaisia haasteita on koettu vaikuttavuuden mittaamisen käytännön toteutuksessa?

Jatkokeskustelussa, jossa haastatteluryhmän kanssa käytiin läpi tutkimushaastattelun vastauksia, kerättiin vielä yhteisiä näkemyksiä kysymykseen:

Missä mennään nyt vaikuttavuuden arvioinnin kanssa ja mikä auttaa onnistumaan?

3.2 Tutkimuksen menetelmä, kohderyhmä ja toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ongelmaa ja ilmiötä mahdollisimman laajasti. Aineiston keruuseen on käytetty puolistrukturoitua ryhmämuotoista teemahaastattelu menetelmää. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47–48.) Ryhmämuotoiseen teemahaastatteluun osallistui Profiamin moniammatillisen tiimin 22 työntekijää. Vastaajat koostuivat monesta eri ammattiryhmästä; psykiatrisista sairaanhoitajista, sosionomeista, psykologeista ja terapeuteista.

Ryhmähaastattelu teemarungolla sijoittuu strukturoimattoman ja strukturoidun menetelmän väliin, jossa teema-alue on kaikille sama. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat, kokemukset ja heidän itsensä asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä ja sopii hyvin tilanteisiin, jossa aiheesta on omakohtaista kokemusta (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47–48).

Teemahaastattelua tehdessä haastattelijan tehtävä on helpottaa keskustelua ja pitää huolta siitä, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa ja että kaikilla haastateltavilla on mahdollisuus osallistua siihen. Haastattelijä vetää keskustelu pyrkii aktivoimaan myös hiljaiset osallistujat. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 61.) Opinnäytetyön aiheen vuoksi tärkeää oli saada kuuluviin isomman joukon ääni ja ryhmähaastattelumenetelmällä luotiin mahdollisuus vuoropuheluun ja ryhmän vuorovaikutukseen, jolloin saatiin yksilöiden äänen lisäksi koottua yhteinen näkemys asiasta. Haastattelijä pysyy tällaisessa tilanteessa keskustelun moderaattorina, rohkaisten kaikkia haastatteluun osallistuvia osallistumaan keskusteluun. (Pietilä 2017, 111–130.) Hirsijärvi ja Hurme toteavat kirjassaan Tutki ja kirjoita (2009), että aineiston käsittelyyn ja analysointiin kannattaa ryhtyä mahdollisimman nopeasti: jos aineistosta käy ilmi, että joitakin asioita on vielä täydennettävä tai selvennettävä, tämä on helpoimmin tehtävissä heti haastatteluiden jälkeen. Aineisto on tarkoitus litteroida eli muuttaa selkeämpään ja helpommin hallittavaan muotoon. Litteroinnissa on tärkeä priorisoida vastaukset niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. Aineistosta voi valita ne mitkä ovat keskeisiä ja perustella sekä valitut että pois suljetut asiat tutkimusraporttiin. (Ruusuvuori ym. 2010, 13–14.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi pyrkii vastaamaan tutkimustehtävään käsitteiden yhdistämisen kautta, jolloin tulkinnan ja päättelyn avulla saadaan käsitteellistettyä näkemys

tutkimuksen kohteena olevista asioista. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimusaineistoa pelkistetään ja saadaan tiivistettyä ja pilkottua aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.)

Tätä tutkimusta tehdessä kaikkien aktiivisuutta tuettiin ryhmähaastattelun lisäksi toiminnallisen menetelmän avulla. Haastattelun alussa pyydettiin kaikkia haastatteluun osallistuvia kirjaamaan ajatuksiaan post-it lapuille teemahaastattelu kysymysten alle. Laput kerättiin seinälle kolmen eri tutkimuskysymyksen alle, jonka jälkeen käytiin avointa keskustelua haastattelukysymysten pohjalta.

Aineisto on kerätty kahdella eri haastattelukerralla. Toisella kerralla käytiin ensin läpi ensimmäisen haastattelukerran litteroitua ja teemoitettua aineistoa, jonka jälkeen ryhmäkeskustelun avulla keskusteltiin siitä, millaisessa vaiheessa vaikuttavuuden arvioinnin kanssa ollaan nyt ja mikä auttaa onnistumaan sen käyttöönottoa ja toteutusta tulevaisuudessa.

4 Tulokset

4.1 Aineiston kuvaus

Toikko ja Rantanen ovat määritelleet julkaisussaan Tutkimuksellinen kehitystoiminta (2009) kehittämisen ja tutkimisen suhdetta niin, että tutkimuksellisen osuuden ja tiedontuotannon avulla kehittämistoiminnan tulokset ja johtopäätökset pyritään nostamaan yleisemmälle tasolle, käsitteelliseen muotoon, jolloin niitä voidaan helpommin arvioida myös yleisen merkityksen kannalta. Julkaisussa selvennetään, että kehittämistoiminnan tavoitteena ei ole ainoastaan käytännön kysymysten ja ongelmien ratkaisu, vaan niiden kuvaaminen ja välittäminen myös laajempaan keskusteluun. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta on tiedontuotantoa, jossa kysymyksenasettelut nousevat käytännön toiminnasta ja rakenteista. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa ei siis tavoitella ainoastaan konkreettista muutosta, vaan siinä pyritään samalla perusteltuun tiedon tuottamiseen.

Kehittämiprojektin kannalta on tärkeä löytää mahdollisimman monia erilaisia näkökulmia tutkittavaan asiaan. Tämän opinnäytetyön aineisto on kerätty Profiamin Varsinais-Suomen alueen työryhmältä, johon kuuluu eri ammattiryhmien edustajia, jotka käyttävät jokapäiväisessä työssään vaikuttavuuden arviointia osana työtään. Tutkimukseen osallistui kaikkiaan 22 työntekijää.

Aineistolla saatiin hyvä otos moniammatillisia näkökulmia siitä, millaiset asiat sujuvat, mitä käytännön kokemuksia vaikuttavuuden arvioinnin käyttöönotosta on, työntekijöiden havaintoja vaikuttavuuden mittareiden vaikutuksista työskentelyihin sekä kehittämisehdotuksia.

4.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä hyödynnettiin sisällönanalyysinä teemoittelua. Teemoittelussa on kyse siitä, että aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat (Eskola & Suoranta 1998, 174–180). Analysointi on tehty jaotteleamalla vastaukset keskeisiin teemoihin haastattelurungon kolmen kysymyksen perusteella. Esimerkki teemoittelusta on esitetty taulukoissa 1, 2 ja 3.

4.2.1 Vaikuttavuuden arvioinnin hyödyt

Vaikuttavuuden arvioinnin hyviksi ja toimiviksi teemoiksi havaittiin seuraavat:

1. Tukee työskentelyä ja yhteistyösuhdetta

Vaikuttavuuden arvioinnin käyttöönotto on työntekijöiden kokemusten mukaan vahvistanut erilaisten vanhemmuuden osa-alueiden käsittelyä ja systemaattista puheeksi ottoa perheissä. Vaikuttavuuden arvioinnin mittarit tuovat struktuuria keskusteluun, tukevat tavoitteiden asettelua, ja lisäävät asiakkaan osallisuutta omaa toimintakykyään arviotaessa.

”Hyvä keskustelun avaaja ja voi tuoda esille asioita, mitä vanhemmat eivät ole tulleet ajatelleeksikaan.

”Puheeksi ottamisen keinot/väylät. Mahdollistaa monipuolisen kartoittamisen, esim. lapsen vointi, vanhemmuus. Saamme palautetta työstämme -hyvä asia!”

2. Toimivat lomakkeet (vaikuttavuuden mittarit)

Lomakkeet koettiin toimiviksi, laadukkaiksi ja selkeiksi. Ne arvioitiin lisäksi hyväksi menetelmäksi kerätä dataa. OPAKSEN kuvitettu versio auttaa visuaalisesti hahmottamaan vanhemmuuden osa-alueita ja tukee näiden äärelle keskustelemaan asettamista. Matka lomakkeen käyttö helppoa ja sen avulla myös työntekijät saavat enemmän palautetta omasta työstään. SDQ koetaan toimivaksi erityisesti lasten/nuorten kanssa keskustelun avaajana.

”Lomakkeet helposti saatavilla, laadukkaat. Saa apua ja voi kysyä, jos niihin liittävää on. Mikäli vähän puhetta tuottava asiakas/koko ajan äänessä, hankala pysyä aiheessa, niin esim. OPAS auttaa fokusoinnissa.”

”OPAS tukee yhteenvedon kirjoitusta. Opas tuo esiin uudenlaisia puolia työskentelyyn. Opas auttanut perheitä/vanhempia pysymään teemassa, runko auttaa joitain vanhempia.”

”Itse kaavakkeet helpot, laadukkaat, asiakasta kunnioittavat. MATKA-lomake toimiva.”

”SDQ: lapset/nuoret lähteneet kivasti täyttämään, ovat tykänneet, toimii hyvänä keskustelun avauksena monen lapsen kanssa, vanhempien ei niinkään.”

”MATKA-lomake hyvä työkalu yhteistyösuhteen auki puhumisessa.”

Taulukko 1 Teemoitteluesimerkki kategoriassa ”Hyvää/toimivaa”

TEEMOITTELU: MITÄ HYVÄÄ / TOIMIVAA

Yhteistyösuhdetta ja työskentelyä tukevaa	Lomakkeiden toimivuus
Hyvää: keskeisiä teemoja -vanhemmuus osa-alueet, haasteet + voimavarat + kokemus työskentelystä. Saatu informaatiota isossa kuvassa, jos todella tekee näkyväksi perheen haasteita ja voimavaroja	Lomakkeet helposti saatavilla, laadukkaat. Saa apua ja voi kysyä, jos niihin liittyyvää on. Mikäli vähän puhetta tuottava asiakas/koko ajan äänessä, hankala pysyä ajhessa, niin esim. OPAS auttaa fokusoinnissa.
Mahdollisuus pitkäjänteiseen työskentelyyn vaikuttavuuden seurantaan pitkissä työskentelyissä. Täydentää muuta työskentelyä. Alkaa vakiintua käyttöön työryhmissä enenevissä määrin. Tuo tietoa/tukea työskentelyn tavoitteiden asetteluun. Asiakkaan kanssa syntyy monesti hyvää keskustelua. Osaltaan tekee mahdolliset muutokset näkyvämmäksi.	OPAS on selkeä ja hyvä käyttää. Matka on hyvä ja kiva, kun voi laittaa viestinä asiakkaalle. OPAS tukee yhteenvedon kirjoitusta. Opas tuo esiin uudenlaisia puolia työskentelyyn. Opas auttanut perheitä/vanhempia pysymään teemassa, runko auttaa joitain vanhempia. Opas osa-alueet hyvänä pohjana keskusteluille -> kattavasti rakennettu.
Puheeksi ottamisen keinot/väylät. Mahdollistaa monipuolisen kartoittamisen, esim. lapsen vointi, vanhemmuus. Saamme palautetta työstämme -hyvä asia!	OPAKSEN kuvitus toimii hyvin. Vanhemmat pystyvät OPAKSEN kautta myös löytämään toistensa vahvuuksia.
Joissain työskentelyissä hyvin työn tukena. Pohja hyvälle keskustelulle, erilaisia näkökulmia yksittäisistäkin kohdista. Voit tulla esille havainoja, joita ei muuten tule puhutuksi (perhe ja työntekijät).	MATKA-lomake toimiva. MATKA-arviointi omasta mielestäni toimiva, selkeä ja sopivan mittainen. Lomakkeet selkeät. MATKA-lomake hyvä työkalu yhteistyösuhteen auki puhumisessa.
Kunnianhimoinen, uraauurtava tavoite saada tutkittua tietoa. Jossain tapauksissa voi tulla ilmi haasteita mitä ei välttämättä muuten tulisi.	Itse kaavakkeet helpot, laadukkaat, asiakasta kunnioittavat.
Asiakkaat suhtautuvat pääsääntöisesti positiivisesti.	Hyvä keino kerätä dataa.
Tuo tasalaatuisuutta työskentelyyn. Auttaa täsmentämään työskentelyn ajankohtaisia tavoitteita.	Lomakkeet selkeitä + hyviä ja tuo esiin teemoja/asioita, jotka ehkä muuten jäisi sivuun/vähemmälle huomiolle
Aika kätevät ja nopeat tehdä.	
Hyvä keskustelun avaaja ja voi tuoda esille asioita, mitä vanhemmat eivät ole tulleet ajatelleeksiakaan.	.

4.2.2 Vaikuttavuuden arvioinnin haasteet

Haastatteluaineiston mukaan vaikuttavuuden arvioinnissa haastavaksi koettiin seuraavat teemat:

1 Aikataulu, tiiviys ja työläys

Työntekijöiden kokemus on, että vaikuttavuuden mittaaminen lisää paljon työtä, jota ei tehdä suoraan asiakkaan kanssa. Työryhmissä työn- ja vastuunjako vaikuttavuuden mittaamisen osalta ei ole vielä vakiintunut. Vastausten perusteella mittausjaksojen väli (3 kuukautta) tuntuu lyhyeltä ja kokonaisuus työläältä.

”Työteliäs kokonaisuus, vie alussa useamman tapaamisen, kun alussa keskeistä myös suhteen luominen, avoimena, kontaktissa ja uteliaana säilyminen. Tilaa asiakkaalle ja suhteelle. Tuntuu, että kokonaisuuden toistuminen tulee liian pian/nopeasti uudelleen.”

”Aikatauluhaasteet. Pois siitä työstä, minkä itse koen tärkeämmäksi. Itse helpoiten jätän tekemättä, jos jostain pitää karsia. Tästä aiheutuu tarpeetonta stressiä. En osaa ”väkistä” tehdä tätä.”

”Työnjako työryhmissä ei oikein toimi. Työryhmäaika aiheeseen perehtyen joskus haastava löytää.”

2 Lomakkeiden pisteytys ja tulkinta (vaikuttavuuden mittarit)

Vaikuttavuuden mittaamisen pisteytys ja tulkinta nousevat haasteeksi. Erityisesti työntekijöiden keskuudessa OPAKSEN pisteytys tuntuu haastavalta, sekä työryhmän kesken, että joidenkin vanhempien kohdalla. SDQ:n pisteytys vaatii harjoittelua ja perehdytystä ja se koetaan työlääksi toteuttaa.

”Opas -asiakkaan kanssa kokemus, että numeraalinen arviointi mahdoton/keskustellen tulee kyllä arvokasta ja tavoitteita mutta mahdoton kirjata numeroina/palauttaa lomaketta.”

”Ehkä se mikä jäi uupumaan oli erilaisten lomakkeiden hyöty kognitiivisesti heikkolajisten vanhempien kanssa käytettäessä. Toisinaan tulee tunne, että asiakkaat eivät ymmärrä kysymyksiä / väittämiä ja niiden avaaminen heille suullisesti vie paljon aikaa.”

*Mm. tästä syystä koen, että kaikkien perheiden kohdalla lomakkeet eivät palvele asi-
aansa, vaan aiheuttavat vain turhaa lisätyötä / -stressiä työryhmälle. Myös MATKA-lo-
makkeen käyttäminen arvioinneissa on mielestäni vähän kyseenalaista.”*

*”Etenkin SDQ:n kirjaaminen työlästä. SDQ-tulkinta on ongelmallista -> väärät johtopää-
tökset. SDQ hyöty? Miten työaika riittää/on laskettu vaikuttavuuden arviointiin? Aika kir-
jaamiselle tulisi löytyä heti (SDQ).”*

3 Sopivuus työskentelyihin, eettisyys

Haastatteluvastauksissa nousi esiin työntekijöiden tuoma eettinen pohdinta pisteiden antamisesta osana OPAKSEN työryhmäarviota. Työryhmät kokevat eettistä ristiriitaa pisteyttäessään vanhemman toimintakykyä omalla arviollaan vanhemman arvion rin- nalla. Vaikuttavuuden arvioinnin dataa kerätessä tämä on merkityksellistä, mutta työn- tekijät kokevat sen olevan eettisesti ristiriitaista, koska yhteistyösuhteen ja luottamuk- sen rakentaminen koettiin ensisijaiseksi toiminnan tavoitteeksi. Vaikuttavuuden mittaa- minen tuntuu myös monesti liian tiiviiltä, johtuen työskentelyjaksojen pituudesta ja työ- kentelyjen jatkumisen epävarmuudesta. Asiakkaan arvio yhteistyösuhteesta MATKAN avulla herätti myös pohdintaa siitä, pitäisikö asiakkaalla olla mahdollisuus antaa pa- laute anonymisti ilman, että se käydään yhdessä työntekijän kanssa läpi.

*”Haavoitettu vanhemmuus hyvin tunneherkkä tilanne -> vaatii yhteistyösuhteen ja luot-
tamuksen rakentuminen ensisijaista.”*

*”Kaikissa työskentelyissä ei toteudu tai asiakkaat suhtautuvat kielteisesti. Ei ole muo-
dostunut rutiiniksi. Hankala pisteytys.”*

*”Joskus ei sovi työskentelyyn. Kamppailu asiakkaan oman ”mitä nyt mielessä” versus
strukturoitu lomake.”*

*”Tarkastelujaksot liian lyhyitä (3 kk). Vanhemmuuden numeerinen arviointi ei tunnu eet-
tiseltä (OPAS, työryhmäarvio).”*

”Työryhmissä pohdittu soveltuuko MATKA-arviointi työskentelyyn?”

Taulukko 2. Teemoitteluesimerkki kategoriassa ”Huonoa/hankalaa”

TEEMOITTELU: MITÄ HUONOA / HANKALAA

Aikataulu/tiiviys/työläisyys	Lomakkeiden pisteytys/tulkinta	Sopivuus työskentelyihin
<p>Työnjako työryhmissä ei oikein toimi. Työryhmäaika aiheeseen perehtyyn joskus haastava löytää.</p> <p>Ei vakiintunutta käytäntöä miten ja missä vaiheessa työskentelyä nämä täytetään tai ehditään työstää</p>	<p>Kaikissa työskentelyissä ei toteudu tai asiakkaat suhtautuvat kielteisesti. Ei ole muodostunut rutiiniksi. Hankala pisteytys.</p> <p>Miten <u>huomioidaan</u> jos perhe on esim. kognitiivisesti heikkolahjainen?</p>	<p>Ei sovi kaikille. Joissain perheissä niin paljon muuta <u>akuuttia</u> ettei ole tilaa näille.</p> <p>Tarkastelujaksot liian lyhyitä (3 kk).</p> <p>Joskus ei sovi työskentelyyn. Kamppailu asiakkaan oman ”mitä nyt mielessä” versus strukturoitu lomake.</p>
<p>Aikatauluhaasteet. Pois siitä työstä, minkä itse koen tärkeämmäksi. Itse helpoiten jätän tekemättä, jos jostain pitää karsia. Tästä aiheutuu tarpeetonta stressiä. En osaa ”väkistä” tehdä tätä.</p>	<p>Työryhmissä pohdittu soveltuuko MATKA-arviointi työskentelyyn</p> <p>Matka-lomakkeen käyttäminen arvioinneissa kyseenalaista</p> <p>Matka: näitä ei koskaan saa <u>takaisin</u> ellei täytä tapaamisilla</p>	<p>Vaikuttavuuden arviointi välttämätöntä, mutta mittaaminen hankalaa -> mitä kaikkea on vaikuttamassa perheen tilanteen muuttamisessa? Ts. mikä työskentelystä johtuvaa?</p>
<p>Lisää metatyötä ja paperitöitä. Tuntuu toistolta tehdä esim. opas moneen kertaan.</p> <p>Vie aika paljon työaika. Toteutus tuntuu toisinaan turhan tiheältä. Asiakkaista näkyy joskus turhautuminen lomakkeisiin.</p> <p>Liian tiiviisti/ lyhyellä aikavälillä täytettävä.</p> <p>Tulostaminen/paperit. SDQ:n pisteiden lasku/nappulakirjaus hankalaa. Hidasta</p>	<p>Etenkin SDQ:n kirjaaminen työlästä.</p> <p>SDQ-tulkinta on ongelmallista -> väärät johtopäätökset. SDQ hyöty? Miten työaika riittää/on laskettu vaikuttavuuden arviointiin? Aika kirjaamiselle tulisi löytyä heti (SDQ).</p> <p>SDQ: ei juuri tuo lisäarvoa työskentelyyn ja unohtuu -> kirjaamisessa oltava tarkkana. Lapsen SDQ alkaa 2 v -, sen alle työkalu hakusessa, ehkä Opas toimii tässä parhaiten</p>	<p>Ei sovi kaikille perheille ja työskentelymuodoille, <u>perheissä</u> jossa on paljon haasteita tulee tunne, että lomakkeet vielä alleviivaavat kaiken haastavan-</p> <p>Mikäli työntekijät kokevat nämä ylimääräisenä/raskaana/turhana jne. ei hyötyä muuten kuin datan keräämiseen.</p> <p>Vanhemmuden numeerinen arviointi ei tunnu eettiseltä (työntekijöiden toteuttamana).</p>
<p>Työteliäs kokonaisuus, toistuu liian tiheästi. Vie alussa useamman tapaamisen, kun alussa keskeistä myös suhteen luominen, avoimena, kontaktissa ja uteliaana säilyminen. Tilaa asiakkaalle ja suhteelle, tulee liian pian/nopeasti uudelleen.</p>	<p>Opas numeraalinen arviointi hankalaa, keskustellen tulee kyllä arvokasta ja tavoitteita tukevaa tietoa</p> <p>OPAS: raskas! Työryhmän oma arvio vrs. vanhempien arvio -> ristiriita/sen työstäminen. Arviointi suoritteena pois muusta, perhelähtöisestä työskentelystä -> aikaa vievää</p>	<p>Haavoitettu vanhemmuus hyvin tunneherkkä tilanne -> vaatii yhteistyösuhteen ja luottamuksen rakentuminen ensisijaista.</p> <p>Asiakkaat ihmettelevät kysymyksiä, joskus heittäytyen ”viisasteleviksi”. Tuppaa unohtumaan monien asioiden alle.</p>

4.2.3 Toiveita ja tarpeita vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi

Haastatteluaineiston mukaan vaikuttavuuden arvioinnin toiveiksi ja tarpeiksi koettiin seuraavat:

1. Työntuen lisääminen

Haastatteluvastauksissa nousi esiin, että työntekijät kokivat tulevaisuudessa työryhmien työnjaon, työntekemisen aikataulutuksen ja mittaukseen perehdytyksen olevan olennaisia seikkoja vaikuttavuuden arvioinnissa ja sen toteutumisessa. Asiakastyössä tulee huomioida perheen yksilöllisyyden huomiointi ja vaikuttavuuden arvioinnin sopivuus perheen tilanteeseen.

”Työryhmissä työnjako, aikataulutus. Perheen yksilöllisyyden huomioon ottamisen mahdollisuus.”

”Perehdytystä ja muistutuksia käyttöön liittyen myös vanhoille työntekijöille voisi olla enemmän. Edelleen monelle hieman epäselvää mitä tehdään milloinkin.”

”Kokemus siitä, että esim. SDQ:ta ei ole millään tavoin käsitelty perheen kanssa -> ts. jäänyt irralliseksi muusta työskentelystä. Olisi tärkeää, että työntekijät näkisivät lomakkeiden hyödyn.”

”Työskentelyissä missä vaiheessa täytetään huomioitaisiin enemmän. Työskentely perheessä säilyy joustavana, eikä menisi liikaa ajatus/panostus kaavakkeisiin.”

”Selkeyttä työnjakoon. Ylläpitävää keskustelua aiheesta, kokemusten jakoa.”

2. Lomakkeiden yksinkertaistaminen

Työntekijät toivovat, että tulevaisuudessa lomakkeet olisivat sähköisiä ja pistelasku toteutuisi automaattisesti. Vaikuttavuuden mittaamisen teemat tulisi hyödyntää paremmin yhteenvedojen laatimisessa, jotta vaikuttavuuden mittaaminen palvelisi paremmin asiakkaita ja tilaajia työskentelyistä laadituissa yhteenvedoissa. Kohdennettua työaikaa vaikuttavuuden mittaamiseen tarvittaisiin lisää.

”Kaikki sähköisiksi lomakkeiksi ja ATK laskee pisteet yms. Ei tulostamista. Ei paperiverioita vaan kaiken voisi täyttää ja palauttaa sähköisesti halutessaan.”

”Arvosanoista (OPAS 1-7) luopuminen. Jos halutaan työryhmän kirjaavan OPAS-arvion niin lisää aikaa sille tarvitaan.”

”Miten saisi palvelemaan (OPAS) yhteenvetojen kirjoitusta?”

Taulukko 3. Teemoitteluesimerkki kategoriassa ”Toiveita/kehitettävää”

TEEMOITTELU: MITÄ TOIVEITA / KEHITETTÄVÄÄ

Työmäärä/työntuki	Lomakkeet
OPAKSEN käyttö vielä vähän epäselvää, vaikka olenkin sitä käyttänyt. Työntekijöillä on erilaisia metodeja luullakseni tehdä tätä.	Arvosanoista (OPAS 1-7) luopuminen. Jos halutaan työryhmän kirjaavan OPAS-arvion niin lisää aikaa sille tarvitaan.
OPAKSEN käyttö vielä vähän epäselvää, vaikka olenkin sitä käyttänyt. Työntekijöillä on erilaisia metodeja luullakseni tehdä tätä.	SDQ: lapsen lomake (alle 2 v), onko tarpeen? Lomakkeiden täyttämisen rytmitys? Joskus jatkot 2 kk:ta – onko mielekäs millä tiheydellä?
Kokemus siitä, että esim. SDQ:ta ei ole millään tavoin käsitelty perheen kanssa -> ts. jäänyt irralliseksi muuta työskentelystä. Olisi tärkeää, että työntekijät näkisivät lomakkeiden hyödyn.	Toiveita OPAS: ei erikseen työryhmän arviota. Vanhempien kanssa käytyyn keskusteluun kunnolla aikaa ja yhteistä keskustelua -> eli työryhmäarvio + vanhempien arvio samaan aikaan. Miten saisi palvelemaan (OPAS) yhteenvetojen kirjoitusta?
Perehdytystä ja muistutuksia käyttöön liittyen myös vanhoille työntekijöille voisi olla enemmän. Edelleen monelle hieman epäselvää mitä tehdään milloinkin.	Arvio siitä, tarvitaanko joka 3 kk:n välein tehdä tämä työ, jonka tekeminen vie kuitenkin aikaa. Sabluuna, minkä avulla teemme kirjauksen on ajatuksia herättävä, enkä itse osaa välttämättä allekirjoittaa kaikkea saatua ”tulosta”.
Vielä selkeyttää OPAKSEN käyttöä (kuinka usein tehdään). Vaikuttavuuden arvioinnin suhde työaikaan.	Pisteytyksen selkiyttäminen. Edelleen toivoisin, että miettisimme objektiivisuutta ja arvioinnin merkitystä palautteen antamisessa -> jos teemme objektiivista tutkimusta?
Työryhmissä työnjako, aikataulutus. Perheen yksilöllisyyden huomioon ottamisen mahdollisuus.	Kaikki sähköisiksi lomakkeiksi ja ATK laskee pisteet myös tulostamista. Ei paperiversioita vaan kaiken voisi täyttää ja palauttaa sähköisesti halutessaan.
<u>Että tästä</u> tulisi yhteinen kiinnostus työryhmissä, ei pitäisi jäädä kenenkään yksin kannettavaksi ja muistutettavaksi. Keskustelua miten viedään läpi – miten esitellä asiakkaalle ilman, että tulee ”jäykkä aloitus”, meidän määrittelemä.	Työskentelyissä missä vaiheessa <u>täytetään</u> huomioitaisiin enemmän. Työskentely perheessä säilyy joustavana, eikä menisi liikaa ajatus/panostus kaavakkeisiin.
Selkeyttä työnjakoon. Ylläpitävää keskustelua aiheesta, kokemuksien jakoa.	Palvelumuodon huomiointi (tapaaminen 2 krt kk:ssa vs. 2 krt yks:ssä).

5 Johtopäätökset

5.1 Yhteenveto keskeisistä tuloksista

Tutkimus osoitti, että Profiamilla käytössä olevat vaikuttavuuden mittarit ovat toimivat ja laadukkaat. Mittarit ohjaavat työskentelyprosessia lapsen kasvun, kehityksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisiin asioihin ja antaa systemaattista tietoa työskentelyn aikana tapahtuvista muutoksista. Vaikuttavuuden arviointi systemaattisena osana työskentelyä tuo tasalaatuisuutta työskentelyihin sekä nostaa esiin asioita ja teemoja, jotka eivät muuten tulisi esiin. Se myös auttaa täsmentämään työskentelyn ajankohtaisia tavoitteita.

Haasteena on, että vaikuttavuuden mittaaminen lisää paljon työtä, jota ei tehdä suoraan asiakkaan kanssa ja työryhmissä työn- ja vastuunjako vaikuttavuuden mittaamisen osalta ei ole vielä vakiintunut. Vaikuttavuuden mittaamisen pisteytys ja tulkinta tuntuvat haastavilta ja mittareiden sopivuus kaikkiin työskentelyihin sekä pisteytyksen eettiset kysymykset mietityttävät työntekijöitä. Erityisesti OPAKSEN osio, jossa työryhmä arvioi vanhemman toimintakykyä vanhemmuudessa omalla arviollaan vanhemman arvion rinnalla. Vaikuttavuuden arvioinnin dataa kerätessä tämä on merkityksellistä, mutta työntekijät kokevat sen olevan eettisesti ristiriitaista, koska yhteistyösuhteen ja luottamuksen rakentaminen koettiin ensisijaiseksi toiminnan tavoitteeksi. Työntekijöiden keskuudessa on myös noussut eettiseksi ristiriidaksi yhteistyösuhteen arviointi MATKA-lomakkeella, joka on tarkoitus läpikäydä yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan arvioinnin jälkeen.

Tulevaisuuden kannalta tärkeitä kehityskohteita ovat työryhmien työnjaon selkeyttäminen, mittareiden käytön perehdytyksen vahvistaminen, mittareiden sähköisten versioiden kehittäminen sekä vaikuttavuuden mittaamisen teemojen yhdistäminen paremmin osiksi työskentelyistä kirjoitettaviin yhteenvetoihin. Vaikuttavuuden arvioinnin juurtuminen osaksi toimintakulttuuria vaatii työntekijöiltä vahvaa sitoutumista yhteisen tavoitteen äärelle ja omakohtaisten onnistumisten ja toimintamallien löytymistä vaikuttavuuden arvioinnin menetelmien käyttöön liittyen.

5.2 Keskeiset tulokset suhteessa aiempiin tuloksiin

Vaikuttavuuden mittaamisen tarkastelussa on kirjallisuushaussakin näkyväksi tulevien johtopäätösten kautta tärkeä tarkastella asiaa sekä palveluiden kehittämisen, että asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen sekä asiakkaan toimijuuden tukemisen kannalta. Vaikuttavuuden mittaamisella päästään tarkastelemaan perheessä ja systeemissä tapahtuneita muutoksia verraten niitä alku- ja päätepisteisiin.

Vaikuttavuuden mittaamisen toteutuminen oleellisena osana verkostotyötä auttaa rakentamaan yhteistä asiantuntemusta asiakkaan ja ammattilaisten kesken. Systemaattisessa mittaamisessa ja systeemisen ajattelun mukaisesti lapsen ja perheen vointi on tärkeä nähdä kokonaisuutena, jossa tulee huomioitua kaikki siihen vaikuttavat osatekijät. Vaikuttavuutta mittaavilla mittareilla ja systemaattisella tiedon keruu ja havainnointimenetelmillä voidaan perheen ja läheis- sekä ammattilaisverkostojen kanssa tarkastella perheen tilannetta ja siinä tapahtuvia muutoksia, jolloin palveluiden ohjaaminen ja tuottaminen oikea-aikaisesti ja perheen avuntarpeen mukaan tukee sekä vanhempien että lasten mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua palveluiden suunnitteluun. Näin ollen perusajatus sosiaalityön substanssiosaamisesta toteutuu toimivassa vuorovaikutuksessa asiakkaan ja hänen verkostojensa kanssa, tukien asiakasta kohti hänen voimavarojaan ja vahvistamaan asiakkaan omaa toimijuutta. (Eriksson & Arnkil 2012, 39–40.)

Reittiopas vaikuttavuuteen julkaisussa esiin tuotu malli viedä vaikuttavuuden mittaaminen keskeiseksi osaksi nykyisiä palvelukokonaisuuksia on toteutumassa jo osana hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien yhteiseksi sovittuja toimintamalleja. Tämä on osana tukemassa suhdeperusteista työtä ja systemaattista arviointia siitä minkälaisia muutoksia lapsen elämässä tarvitaan lapsen kokeman turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa vaikuttamisen mittaaminen on haastavaa ja tiedon keruuseen ja hyödyntämiseen tarvitaan yhä parempia keinoja, mm. digitalisaatiota hyödyntäen. Arviointimenetelmien yhdenmukaistaminen ja tutkimusperusteisuus toteutuu vielä kaikissa organisaatioissa eri tavoin, ja yhtenäisten linjojen hakeminen tulee varmasti tulevaisuudessa ajankohtaiseksi. Lastensuojelussa käytettävien käytänteiden ja toimintamallien tutkiminen ja vaikuttavuuden mittaaminen ovat tärkeässä asemassa lastensuojelupalveluita kehitettäessä vanhemmuutta tukeviksi. (Pitkänen ym. 2020. 20, 82–87.)

Rousun väitöskirjassa Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa (2007), on nostettu esiin viisi lastensuojelun tuloksellisuuden kannalta kriittistä menestystekijäryhmää. Seuraavat kaksi ovat oleellisia vaikuttavuutta mitattaessa; asiakkaan kokemus elämänlaatunsa kohenemisesta ja lapsen ja nuoren kasvun riskiolosuhteiden väheneminen, jolloin myös lastensuojelun kustannusvaikutus kasvaa. Lastensuojelun tuloksellisuutta ei siis mitata ilman asiakkaan omaa kokemusta tilanteestaan ja vanhemmuuden osa-alueiden arviointi on hyvin oleellisessa asemassa, jotta lasta voidaan suojata haitallisilta olosuhteilta tukemalla vanhemman toimintakykyä vanhemmuudessa. Vaikuttavuuden mittaamisessa tulee siis käyttää systemaattisesti mittareita, jotka mittaavat muutosta sekä lapsen voinnissa että vanhemmuudessa ja havainnoiden tilannetta asiakkaan oman arvion, että työntekijöiden havainnoinnin kautta. Tutkimushaastattelut nostivat myös työntekijöiden kokemuksena esiin, että Profiamilla käytössä olevat vaikuttavuuden mittarit nostavat esiin teemoja ja havaintoja, jotka saattaisivat muuten jäädä käsittelemättä. Tämä vahvistaa työskentelyiden tasalaatuisuutta ja auttaa täsmentämään työskentelyn ajankohtaisia tavoitteita.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportin (Lammintakanen ym. 2016, 5) mukaan kehittämistoiminnassa on riski, että henkilökunta jää ulkopuoliseksi muutosprosesseissa, jolloin ammatillinen osaaminen sekä erityisosaaminen jäävät hyödyntämättä ja henkilökunta kokee osallisuutensa vähyyden työmotivaatiota laskevana tekijänä. Haastattelujen avulla työntekijöiden käytännön kokemuksia on saatu nostettua esiin ja näiden perusteella vaikuttavuuden arvioinnin prosesseja on lähdetty kehittämään yhä toimivimmiksi. Yhteisten kokemusten jakamisen merkitys korostui myös haastatteluvastauksissa ja tälle toivottiin järjestettävän lisäaikaa myös tulevaisuudessa.

5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä toteuttaessa otetaan huomioon hyvän tieteellisen käytännön (HTK) periaatteita. Periaatteiden mukaisesti toteutetaan huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten tallentamisessa sekä tulosten arvioinnissa. Tutkimuksessa sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisiä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Myös viestinnässä tulee toteutua avoimuuden ja vastuullisuuden periaatteet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tutkimusluvan hakeminen organisaatiolta tai sen edustajilta. Profiamin kanssa on tehty opinnäytetyösopimus kehittämistehtävästä

ja haastateltaville on esitelty opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus. (Arene 2019.) Kehittämissä on noudatettu oppivaa ja prosessinomaista toteuttamistapaa ja kehittämistyön toteutusta on arvioitu ja kehitetään koko prosessin ajan yhteisellä keskustelulla käytännön työelämän toimijoiden kanssa. (Silverberg 2013, 50.)

Teemahaastatteluissa tutkimuseettiset haasteet ovat samansuuntaisia kuin muissakin laadullisissa menetelmissä. Osa tutkimuseettisistä haasteista liittyy haastattelun tutkimustilanteeseen, jossa esim. nopean rytmien vuoksi joku haastateltavista voi jäädä vähemmälle huomiolle. Haastattelutilanteet tulee rakentaa mahdollisimman kiireettömiksi ja luotettavuuden kannalta haastattelut nauhoitettiin, jotta oli myöhemmin mahdollisuus littää ja kuulla kaikkien haastateltavien vastaukset. Osa tutkimuseettisistä haasteista liittyy fokusryhmähaastattelun tutkimustilanteeseen, jossa esim. nopean rytmien vuoksi joku haastateltavista voi jäädä vähemmälle huomiolle. (Aira 2005.)

Haastattelu toteutettiin tilanteessa, jossa oli paikalla iso joukko Profiamin moniammatillista tiimiä, jolloin haastatteluihin saatiin moniääninen ja moniammatillinen joukko. Poissaolijoille tarjottiin mahdollisuus vastata sähköpostilla tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuseettisesti merkityksellistä on se, että yksityisyydensuoja toteutuu. Tässä tutkimuksessa tulokset on raportoitu kattavasti kohdentuen haastattelu-teemoihin. Työssä on nostettu sitaatein haastatteluvastauksia. Tutkimuksiin osallistuvien anonymiteetti säilyy, koska haastatteluvastauksia ei ole nimetty, eikä niissä ole mitään tunnistetietoja. (Kuula-Luumi 2018.)

5.4 Johtopäätökset ja jatkokehittämissijatukset

Kokonaan uuden työskentelymenetelmän perehdyttäminen ja kouluttaminen työntekijöille ja implementointi käytäntöön on ollut vaativa ja jatkuva prosessi. Kokemukset vaikuttavuuden arvioinnin pilotoinnista kuitenkin osoittavat, että vaikuttavuuden arvioinnin prosessi ohjaa työskentelyä lapsen kasvun, kehityksen ja turvallisuuden kannalta merkityksellisiin asioihin ja antaa systemaattista tietoa työskentelyn aikana tapahtuvista muutoksista.

Vaikuttavuuden arviointi systemaattisena osana työskentelyä tuo tasalaatuisuutta työskentelyihin sekä nostaa esiin asioita ja teemoja, jotka eivät muuten tulisi esiin. Se myös

auttaa täsmentämään työskentelyn ajankohtaisia tavoitteita. Vaikuttavuuden mittaamisella saadaan tehtyä näkyväksi konkreettinen muutos työskentelyn aikana sekä lapsen että perheen tilanteessa ja vanhemmuudessa sekä nostaa esiin vanhemman sekä lapsen/nuoren kokemus yhteistyösuhteen laadusta asiakkaan ja työntekijän välillä. Näillä menetelmillä tuetaan asiakkaan omaa toimijuutta ja osallisuutta työskentelyssä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. vaikuttavuuden arvioinnin mittaamisessa on haasteena vaikuttavuuden todentaminen, sosiaalipalveluiden kuntoutustavoitteet ovat usein hyvin moniulotteisia ja siksi suoraviivaisia päätelmiä vaikuttavuudesta on hankala tehdä. Vaikuttavuuden mittauksen yksi tärkeä tulokulma onkin asiakkaan oma arvio tilanteestaan ja mittausten vertailu alku- ja päätetapahtumiin.

Profiamin osalta vaikuttavuuden dataa on kertynyt vuoden 2023 loppuun mennessä yhteensä 504 lapsesta. Vaikuttavuuden mittaamisen kehittämisessä on koko ajan kuultu työntekijöiden palautetta, jonka pohjalta OPAS ja MATKA-mittareita on kehitetty paremmin asiakkaiden tarpeisiin sopiviksi huomioimalla mm. visuaalinen ilme, kysymysten muotoilu ymmärrettävyyden lisäämiseksi, helppokäyttöisyys (lomakkeiden sähköiset versiot).

Ajankohtaisesti saadun palautteen myötä yhteenvetopohjia ollaan parhaillaan päivittämässä, jotta vaikuttavuuden arvioinnin teemat ovat paremmin osana työskentelyjen yhteenvetoja. Tämän tavoitteena on rakentaa vaikuttavuuden arviointi yhä tarkeämmäksi osaksi työskentelyä ohjaamaan rakennetta kohti lastensuojelulaissa asetettuja tavoitteita: tukea vanhempia kykenemään ottamaan ensisijainen vastuun lapsen hyvinvoinnista tarjoamalla systemaattisesti vanhemmille tukea heidän kokemisissaan vanhemmuuden haasteissa.

6 Pohdinta

Vaikuttavuuden mittaaminen on tulevaisuuden lastensuojelun kehitystä ja vaatii vielä runsaasti kehittämistä, jotta se siirtyy käytännön työhön sekä alkaisi tuottaa laaja-alaisesti työkaluja lastensuojelun päätöksenteon tueksi. Profiam on pitkäjänteisellä kehittämistyöllään ottanut askeleen kohti vaikuttavuuden mittaamista tuoden sen osaksi toimintaa ja ollen vahvasti mukana vaikuttavuuden mittaamisen kehittämisessä useiden eri yhteistyötahojen kanssa. (Jussila 2020.)

Työntekijöiden näkemyksien keräämisellä vaikuttavuuden mittaamisen käyttöönotosta saadaan arvokasta tietoa organisaation kehittämiseksi. Vaikuttavuuden mittaamista ja mittareiden käyttöönottoa pidetään usein sosiaali- ja terveysalalla uhkana yhteistyösuhteen rakentumiselle. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet asiakkaan osallistamisen ja mielipiteiden keräämisen lisäävän asiakkaan kokemusta omasta vaikuttavuudestaan ja näin olleen vahvistavan asiakkaan kykyä ja halua vaikuttaa ja olla yhä vahvemmin osallisena lastensuojeluprosesseissa. Vaikuttavuuden mittaamisen halutaan olevan osa työskentelyä dialogisena ja läpinäkyvänä prosessina, jossa asiakas on vahvasti osallinen ja saa antaa jatkuvaa palautetta sekä omaa tilannettaan, että yhteistyösuhdetta työntekijän kanssa arvioiden.

Lastensuojelun palveluiden tarkoitus on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja niiden on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Käytännössä tavoite on yleensä suojata lasta haavoittavilta tai kuormittavilta kokemuksilta, vähentää niiden lapsen kohdistuvia vaikutuksia sekä vahvistaa vastoinkäymisiä kohdanneiden lasten resilienssiä ja hoivaa, joka on tärkein lapsen tervettä kasvua ja kehitystä edistävä tekijä. Profiamilla on menty tätä tavoitetta kohden kehittämällä vaikuttavuuden arviointiin menetelmät, jotka ohjaavat työskentelyä näkemään lapsen vahvuuksia, tarkastelemaan vanhemmuuden eri osa-alueita ja rakentamaan asiakkaan ja työntekijän yhteistyösuhde vanhemman ja lapsen välistä yhteyttä vahvistavaksi.

LÄHTEET

Ailoranta, M. Ailoranta, A. Jussila, H. 2020. Viitattu 20.11.20. Vaikuttavuuden arviointi Profiam Sosiaalipalveluissa.

Aira, M. Laadullisen tutkimuksen arviointi. Duodecim 2005; 121(10):1073–77.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, Arene Oy. Viitattu 29.3.2021. <https://www.arena.fi/wpcontent/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Arnkil, T. Seikkula, J. 2020. ”Nehän kuunteli meitä” Dialogeja monissa suhteissa. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Vantaa: Punamusta Oy.

Arki, arvot, etiikka -Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 2017. Viitattu 25.11.20. Talentia e-julkaisu. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Eriksson, E. Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi -opas varhaisista dialogeista. Stakes, Sosiaalinen ja terveysalan tutkimus – ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Flink, N. & Aaltio, E. Hyvinvoinnin ja muutoksen mittarit systeemisessä lastensuojelussa. Katsaus mallin vaikuttavuuden arvioinnissa käytettyihin mittareihin ja menetelmiin. Työpöytäpaperi 11/2020. THL. Helsinki. <https://www.julkari.fi/handle/10024/139299>

Forrester, D. 2017. Outcomes in children’s social care. Journal of Children's Services.

Hirsijärvi, S., Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Jussila, H. 2020. Vaikuttavuus lastensuojelun palveluissa.

Jussila, H. Ailoranta, A. 2023. Moninäkökulmainen vaikuttavuuden arviointi. Viitattu 18.10.23. <https://www.parempaastensuojelua.fi/fi/uutinen/moninakokulmainen-vaikuttavuuden-arviointi>

Jussila, H. Ailoranta, A. 2023. Vaikuttavuuden arviointi hoidollisena asiakasta osallistavana prosessina.

Kananoja, A., Ruuskanen, K. 2019. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:4. Viitattu 18.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161379/Selvityshenkilon_edellytykset_lastensuojelun.pdf?sequence=4%26isAllowed=y

Kuula-Luumi, A. Turvaa tutkittavan anonymiteetti! Vastuullinentiede.fi-sivusto. Viitattu 28.2.2024. <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>

Lammintakanen, J. Rissanen, S. Peronmaa-Hanska, E. Joensuu, M. Ruottu, T. 2016. Johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa: Monialaisen ja ammattiryhmäkohtaisen toiminnan käytännöt ja rakenteet. Viitattu 20.8.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79134>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 11.1.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=l%3%A4heiset#L10P54>

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Asiakasosallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.2.2024. www.thl.fi/sokra.

Lehto-Lunden, T., Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Salovaara, P., Veistilä, M. Vastavuoroinen sosiaalityö, 2016. Gaudeamus, Helsinki.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Gaudeamus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 29.3.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Profiam 2022. Moniammatillinen kotikäynteihin perustuva perhekuntoutus.

Pietilä, Ilkka (2017) Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Pitkänen, L.J.; Torkki, P. Tolkki, H.; Valtakari, M. & Leskelä, R-L. 2020. Reittiopas vaikuttavuuteen: Vaikuttavuusperustainen ohjaus sote- ja työllisyyspalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, Nro 1/2020, Vuosikerta 2020, Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 17.10.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161983/2020_1_%20Reittiopas%20vaikuttavuuteen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Rousu, S. (2007). Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. Tampere: Tampereen yliopisto.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Information for researchers and professionals about the Strengths & Difficulties Questionnaires, SDQ (2016). Viitattu 10.2.2024. <https://youthinmind.com/products-and-services/sdq/>

Silverberg, P. 2013. Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja. Konsulttitoimisto Planpoint Oy. Viitattu 29.3.2021. <https://www.slideshare.net/lansisuomenhelmet/pvopas1>

THL. 2019. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 20.11.20. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhekuntoutus#otsikko1>

Toikko, T. Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta -näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampereen yliopistopaino Oy, Juvenes Print.

Tuomi. J. & Sarajärvi. A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Yatchmenoff DK. Measuring Client Engagement from the Client's Perspective in Non-voluntary Child Protective Services. Research on Social Work Practice. 2005;15(2):84–96. doi:10.1177/1049731504271605

Ryhmähaastattelurunko

1. Mitä hyvää ja toimivaa vaikuttavuuden mittauksessa on?
2. Mitä huonoa ja hankalaa vaikuttavuuden mittaamisessa on?
3. Mitä toiveita ja kehitettävää vaikuttavuuden mittaamiseen liittyy?

Jatkokeskustelussa, jossa haastatteluryhmän kanssa käytiin läpi tutkimushaastattelun vastauksia, kerättiin vielä yhteisiä näkemyksiä kysymykseen:

Missä mennään nyt vaikuttavuuden arvioinnin kanssa ja mikä auttaa onnistumaan?